

RÁCZ ÉVA MÁRIA

EGY LEHETSÉGES TÖRTÉNET ÉS MEGÍRÁSÁNAK NEHÉZSÉGEI

■ Sokadszor ülök le számítógép elé azért, hogy a Kolozsvári Rádió történetéről írjak, igyekszem mindig mást mondani források alapján, mégis úgy érzem, alig tudok valamit róla. Ez csak részben saját hibám, máris elmondom, miért. A rádió történetének felkutatásához sok minden hiányzik. Részemről elsősorban a szükséges idő, hogy belevehessem magam, és csak ezzel foglalkozhassam, de más részről pedig az anyagok is eléggé szűkösek, amelyek alapján dokumentálni lehetne az intézmény történetét. Az újságíróképzés elindítása után, a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen eddig két államvizsgadolgozat született a közszolgálati rádió magyar műsorairól: előbb Szentgyörgyi Ibolya a rádió kezdeti időszakáról, ő az első évfolyamon diplomázott (1997-ben), dolgozata viszont elveszett, majd Forrai Réka Szerénke írt az ifjúsági műsorokról (2002-ben), az ő dolgozata megtalálható a Minerva Sajtókönyvtárban. Emellett csak szórványosan jelentek meg írások a közszolgálati rádióról, az azokban szereplő információkat igyekeztem már doktori dolgozatomban is felhasználni (könyvben is megjelent az EME Letöltés c. sorozatában: *A közszolgálati rádió átalakulása. Kolozsvári Rádió 1989–2016*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2020), de azóta is keresek további visszaemlékezéseket. Amire nem tudtam volna akkor hivatkozni, az egy 2024-ben megjelentetett román nyelvű kötet, amely korábbi munkatársak visszaemlékezéseit tartalmazza (Cornel Udrea (szerk.): *Naraton 1954–2024. Oameni, fapte și întâmplări povestind despre Radio Cluj*), de az a helyzet, hogy egyfelől az emlékezések jelentős része korábban is megjelent már hasonló, jubileumi összeállításokban, másfelől viszont kevés az emlékezés a magyar nyelvű műsorokról, ahogyan a magyar kollégák is eléggé szórványosan vannak jelen, jellemzően (kevés kivétellel) csak román nyelvre fordított szöveggel – tehát az 568 oldalas kötet sem sokat segít a kutakodásban.

De ha ennyi az akadály, miért ragaszkodom ahhoz, hogy írjunk a közszolgálati rádió területi stúdiójának történetéről? Talán pont azért, mert nem hogy monográfia nincs róla, de ma már a neveket sem tudjuk, s azok szalagra rögzített hangját sem ismerjük fel, akik valaha ott dolgoztak (néha nem is keveset). Ezért az utóbbi időben minden megjelent írásban arra kérem az olvasót: ha információja van a Kolozsvári Rádióval kapcsolatban, ha tudomása van forrásanyagról, azt juttassa el a szerzőhöz, hogy a rádiótörténet minél inkább kiegészülhessen.

A Kolozsvári Rádió

■ Hivatalos nevén ma Kolozsvári Rádió Románia (Radio România Cluj), Románia legnagyobb adáskörzetű regionális közszolgálati stúdiója, a közszolgálati Román Rádiótársasághoz (Societatea Română de Radiodifuziu-

ne) tartozik, Kolozsvárról sugároz 1954. március 15. óta. (Arra vonatkozóan nem találtam forrást, hogy az indulás napjának volt köze vagy sem az 1848-az évfordulóhoz.) Adáskörzete ma 8 megye Erdélyben és a Partiumban: Beszterce-Naszód, Bihar, Fehér, Kolozs, Máramaros, Szatmár, Szeben és Szilágy, de adásai foghatók több más megyében is (Brassó, Hargita, Kovászna, Maros). Középhullámon sugároz Nemeszsukról (909 kHz); Nagybányáról, Máramarosszigetről (1404 kHz); Nagyváradról, illetve Nagyszebenből (1593 kHz), továbbá ultrarövid hullámon fogható Szatmárnémetiben (87,9); Avasfelsőfaluban (93,3); Nagyszebenben (95,4); Máramarosszigeten (101,7 MHz); Kolozsváron (95,6 románul¹ és 98,8 magyarul²). Emellett interneten is sugároz, a www.radiocluj.ro és a www.kolozsvariradio.ro honlapon keresztül, és a vizsgált időszak után beindult a magyar nyelvű műsorsugárzás Bánffyhunyadon (97,3MHz) és a Szilágyságban (Zilah, 89,6 MHz).

A frekvenciák sokasodásával nehezebben követhető már a kisebbségi adások időtartama: középhullámon mindegyik frekvencián napi 4 órán át szól magyarul a rádió (8–10 és 16–18 óra között), míg URH-sávban a kolozsvári, bánffyhunyadi és szilágysági frekvencia éjjel-nappal a kisebbségi adást közvetíti (vasárnap 15 perc ukrán, a többi magyar nyelvű műsor), viszont a két Szatmár megyei frekvencián hétfőtől szombatig 7 óra szól magyarul (2–4, 8–10, 15–18 óra között), vasárnap pedig 6 óra magyar adás szól (2–4 és 14–18 óra között).

Szórólapokra nyomtatott rádiótörténet?

■ Akármennyig kutatjuk, valószínűleg sohasem tudjuk már rekonstruálni a Kolozsvári Rádióban elhangzott műsorokat úgy, ahogyan egy újság archívumában (akár digitalizált változatban kutakodva) meglehetnénk. S ha az előző mondatból a „Kolozsvári” kimarad, akkor sem állunk messze a valóságtól. Mai tudásom szerint is csak ugyanazt mondhatom, mint 2018-ban megvédett doktori dolgozatom írásakor: az archiválás esetleges, az archívum nem teljes, a kutató jellegű feldolgozás elenyésző a rádiók esetében. S ez nemcsak a közszolgálat csatornákra érvényes. Ha arra gondolok, hogy a kereskedelmi műsorsugárzók esetében még a szabályozó hatóság is csak egyhavi megőrzést tesz kötelezővé a közszolgálatnak előírt három hónappal szemben, talán érthetőbb, miért mondom, hogy a kereskedelmi média még kitettebb a mulandóságnak. De akkor honnan tudunk arról egyáltalán, hogy milyen volt? Fennmaradt dokumentumokból, évfordulós szórólapokból és más kiadványokból, személyes emlékekből állt össze a kép, amelyről szó lesz a továbbiakban, jelentősen közreműködtek benne a stúdió munkatársai azáltal, hogy megosztották velem akár személyes archívumaikat, akár emlékeiket, illetve azzal, hogy kitöltötték azt a kérdőívet, amelyet doktori kutatásomban használtam annak felmérésére, mit gondolnak ők maguk a közszolgálatról, saját feladatukról – ennek eredményei említett könyvemben olvashatók).

A kutatási időszakot az a pillanat zárja, amikor 2016. november elsején a magyar nyelvű műsor kényszerből „áttekert” a 2001 óta megszokott 95,6 MHz-e URH-frekvenciáról 98,8 MHz-re, elindítva az új frekvencián a szinte egész napos magyar nyelvű műsor sugárzását. Ennek több oka van, például, hogy a többszörös adásidőre kidolgozott, teljesen megváltozott

műsorstruktúra már nehezen hasonlítható össze a korábbival, illetve, hogy a médiakörnyezet is teljesen átalakult. Továbbá azt sem tagadom, hogy még jelentős mennyiségű anyag feldolgozatlanul várja azt az időt, amikor a sok újabb mozaik beilleszkedik a kirakósba, amely végül megmutatja a Kolozsvári Rádió napjainkban megírható történetét. Én magam az Arcanum sajtóarchívum adatbázisa (és talán majd a levéltári források) segítségével igyekszem összerakni a kezdeteket, megérteni, honnan indult a rádió magyar adásának története, amely már több mint hetven éve tart.

Történeti kronológia³

■ A magyar nyelvű rádiózás kolozsvári történetét kezdhethetnénk 1942-ben, amikor az első átjátszó állomás létrejött, még magyar fennhatóság alatt. Ezt megelőzően a bukaresti rádió naponta kétszer közvetített magyar nyelvű híreket, sok más idegen nyelvű mellett. A Román Rádiótársaság 1945-ben létrejött bukaresti magyar adásának már voltak tudósítói Kolozsváron. A tulajdonképpeni sugárzást a mai stúdió, amint fentebb említettem, 1954-ben kezdte meg, és 5 év kényszerszünettel máig folytatja.

A kolozsvári adó 1931–1939 között kizárólag román nyelvű műsort közvetített. A Bukaresti Rádió adatai szerint 1945. május 2-án volt hallható első magyar nyelvű adásuk, és hozzájuk tartozott az 1954 előtti kolozsvári fiókszerkesztőség, amelynek munkatársa volt Ábrahám János, Keresztes Zoltán, Kovács Ferenc és Muzsnay Magda.⁴ Nagy Klára Judit egykori kolozsvári rádiós emlékei szerint a fiókszerkesztőség feltehetőleg a Deák Ferenc / Eroilor utca és a Bolyai utca sarkán lévő épületben működött.

1954. március 15-én hangzott fel először: *Itt Kolozsvár! Aici Cluj!* – a 261 és a 330 méteres hullámon, a stúdió a Rákóczi (ma Grigorescu) út 60. szám alatti villában volt, naponta 16–17 óra között románul, majd 17–18 óra között magyarul sugárzott. Pár hónap múltán, a reggel 5.30 és 6.30 közötti időszávot is fél-félórán magyar és román nyelvű műsor töltötte ki. 1967 áprilisától napi 4 órát sugárzott a stúdió, ekkortól kevesebb a magyar nyelvű adás (1 óra 45 perc), mint a román (2 óra 15 perc). Közvetítettek szimfonikus hangversenyeket a filharmóniából, valamint a labdarúgó B-divízió mérkőzéseit is.

Közben, 1966-ban megkezdtek építeni a ma ismert stúdiót a Donát úton, kifejezetten rádióknak, ezért az akkor kialakított hangversenyterem ma is remek akusztikát biztosít. Az átadás 1967. december 29-én volt, de a sugárzás csak 1968. január 20-tól költözött át. Az ezt követő időszakban a rádióknak lehettek – mai szóhasználattal élve – a hangversenyteremmel kapcsolatos projektjei (Acusticon studio című, kulturális témájú műsorok, illetve duplexek, azaz összekapcsolódások más stúdiókkal), de ezekről sincsenek hangdokumentumok, csak esetleges visszaemlékezések, amelyek szerint a műsorok egyre inkább a Román Kommunista Párttól és vezetőjéről szóltak. Ebben az időszakban a médiában egyetlen nagyon jelentős változást jegyezhetünk fel: a televíziós sugárzás megkezdése 1967-ban, de egyértelmű, hogy a kettő képes volt létezni egymás mellett, sőt jelentős ideig a kettő egyazon intézményben működött. (Ennek a rádió- és televíziózásra vonatkozó, 1994-ben kiadott, ma is hatályos, 41. sz. törvény vetett véget, azóta, bár azonos szabályok érvényesek rájuk, a két közszolgálati, a Román Rádió és a Román Televízió külön intézmény.)

1985. január 12-én a Román Rádiótársaság minden területi stúdiójának adását megszüntették, a hitetlenkedő alkalmazottakat más munkahelyre küldték. A kolozsvári stúdió sugárzása 1989. december 22-én indult újra, és napi 4 óra magyar nyelvű műsor is volt. Régi rádiósok elmesélése szerint ebben az időszakban volt érezhető leginkább, mennyire magukénak érezték a hallgatók a rádiót: többen jelentkeztek akkoriban szalagokkal, lemezekkel vagy kazettákkal, amelyeket felajánlottak lejátszásra. Később utcai riportokat készítettek, illetve megszólaltak forradalmárok, tudósok, művészek, és betelefonáltak a hallgatók is. Bár a műszaki felszerelés adott és használható volt, sokan támogatták adományokkal, főleg külföldről a rádiót és a mellette beindított televízióstúdiót: érkeztek magnók, szalagok, illetve kamerák is. Húsz munkatársat alkalmaztak akkor (a kért harmincból), ők állították elő a napi négyórás rádióműsort és a heti 105 perces tévéműsort is.

Az első hónapokban az elkészült anyagok nem tervezetten, inkább véletlenszerűen következtek egymás után, de már 1990 márciusára kialakult a rádió első műsorrácsa. Egyébként a kényszerszünet után minden úgy folytatódott, ahogyan abbamaradt: szalagra rögzítettek, azt vágták, és arról ment az adás. 1994-ben a rádió és a televízió különválásakor alakult ki az a csapat, amely kevés kiegészítéssel a 2016-os „áttekerés” idején dolgozott a rádióban. Ennek oka egyébként az is, hogy abban az időszakban ritka volt a versenyvizsga, a bármilyen alkalmazás, és előlépésre sem volt lehetőségük az alkalmazottaknak.

A kilencvenes évek elejétől voltak hallhatók olyan műsorok, mint az ifjúsági műsor, a népzenei műsor, illetve a néphagyományokkal foglalkozó *Hegyet hágék, lőtőt lépék* című műsor, a *Reggeli magazinműsor* (1996-tól *Hangoló*, illetve havonta egyszer *Rockreggel* is volt), a filmmel, mozival és tévével foglalkozó *Örökmozgó*, a *Fantáziabutik*, és már ugyanekkor (1993-ban) kialakult egy igényes hírműsor, amelyet később (1998-tól) *Nap-Óra* címmel sugároztak. Ugyanebben az időben indult útjára a több évtizeden át sugárzott *Vidékről vidékre*, de volt *Férfimagazin* és *Női magazin*, a hallgatók véleményét tükröző *Mondom a magamét*, *Thália* címmel színházi műsor, továbbá *Keresztúton* címmel a társadalom és közélet műsora, *Diákeriszkóp* és *Miki-Muki*, majd *Cifra palota* címmel gyermekműsor is. A könyvzenei műsorok közül ekkor indult hosszabb-rövidebb útjára a *Rockpanoráma*, a *Metálmánia* vagy a *Zenés randevű*, és forrásaim szerint 1994 óta (maig is) hallgatható a *Dalposta*. Később az anyagokat tovább rendszerezték, és megjelentek a rovatok, amelyek révén az azonos című magazinműsorban mindennap más és más tartalom volt jelen. Így kaptak helyet a reggeli műsorban, a 8–9 óra között sugárzott *Hangolóban* a következő rovatok: hétfőn és csütörtökön *Sport*, hétfőn *Közérzetem*, keddenként *Az életjelenségek mítoszai*; *Ez egy levél*; *Halló doki*, szerdán *Mit mennyiért? Hegyet hágék, lőtőt lépék*; csütörtökön *A hét jegyzete*; pénteken *Héltéve*, *Pop-rock évfordulók*. Hasonlóképpen, például a 9–9.30 óra közötti időszámban is váltakoztak a műsorok: hétfőn *Kiáltó*, szociális műsor, kedden *Gazdasági magazin*, szerdán *Egyházi műsor*, csütörtökön *Zenenaptár*, *Thália*; *Szállj költemény*, *Nyelvművelő*, pénteken *Mondom a magamét*; *Az orvos válaszol*. Azt hiszem, anélkül, hogy a további műsorokat is leírnám (ezekről többet írok könyvemben), látható, hogy kezdettől fogva sokféle-

ségre törekedtek az akkoriban még nagyrészt kezdő (ma már nyugdíjazott vagy a korhatár felé közeledő) szerkesztők.

A digitális hangfeldolgozásra a Kolozsvári Rádió elsőként tért át a hazai piacon 1998-ban, miután holland rádiósok tanították meg erre az akkori szerkesztőket. Nem ezzel kapcsolatosan, de az ezt követő időszakban, az ezredforduló környékén indultak útra olyan műsorok, mint a *Hétköznapi igazsága* (szociális műsor), a *Zsibongó*, a *Találkahely* (irodalmi műsor), a *Rejtett világok*, a *Mozgástér* (társadalom, gazdaság, tudomány, a még ma is létező *Zeneterefe*, a *Körhinta* és a talán rövidebb életű *Jazzrullett*.

A kétezres évek eleje aztán mondhatni a frekvenciabővítés ideje volt: 2000. április 21-én kezdte meg a sugárzást a nagyszebeni stúdió (Radio Antena Sibiului), majd ez később, 2011-ben kiegészül az URH-frekvenciával is (95,4 MHz), amelyen viszont csak délután közvetítik a kolozsvári magyar nyelvű műsort. Szintén 2000-ben, augusztusban kezdődött el az autóban is fogható ultrarövid hullámú (FM) sugárzás Kolozsváron, a 95,6 MHz frekvencián, és itt hangzott el az első magyar nyelvű FM-műsor, a *Slágeróra* című, kereskedelmi jellegű, zenés műsor, szeptember 20-án 15 órától. A műsor jellegét indokolja, hogy ekkor kezdődött a kereskedelmi rádiók sugárzása Erdélyben. A Kolozsvári Rádió műsora egyébként nem változott, hiszen ezen a műsoron kívül megmaradtak a korábban megszokott műsorok.

A következő mérföldkő az internetes jelenlét, a honlap elkészítése és a sugárzás megkezdése a weben, ez hivatalosan a stúdió ötvenéves „születésnapja” idejére, 2004 márciusára tehető, viszont sávszélességi gondok miatt, akkoriban nehezen volt hallgatható. A születésnapon viszont a magyar szerkesztőség akkori újdonsággal jelentkezett: multimédiás CD-t mutatott be, amelyen 1-2 perces felvételek mutatták meg, kiknek a hangját őrzi az aranyszalagtár, és bemutatkozott rajta (szöveggel és képpel) az akkori szerkesztőség. Még ugyanebben az évben, novemberben létrejött a Máramarosszigeti Stúdió (Radio Sighet), amely középhullámon (1404 kHz frekvencián) három nyelven, románul, magyarul és ukránul sugárzott: naponta 7–8 és 17–18 óra között. 2005-től a szalagok már csak az archívumban jutnak szerephez, a szalagtárban digitális másolat készül belőlük, viszont az adásba már digitálisan feldolgozott, megvágott anyagok kerülnek, szalagok fizikailag nem. 2007-ben, amikor 24 órára bővült az addig este 10-kor záruló adásidő, útjára indul az *Éjszakai váltás* című, főleg ismétlésekből összeálló műsor, hajnali 2 és 4 óra között. Az internet elterjedése egyébként nem okozott változást a műsorstruktúrában, csak a szerkesztők feladatai sokasodtak, hiszen 2004 tavaszán már találhattunk magyar nyelvű tartalmat is a weboldal magyar változatán. Közben pedig azok a műsorok, amelyek korábban délelőtt-délután jelentkeztek (kétszer félórán), egyetlen 45 perces műsoridőt kaptak tematikus jelleggel: hétfőn szociális kedden vetélkedő, szerdán „betelefonálás” szolgáltató műsor, csütörtökön művészeti, pénteken gazdasági/társadalmi jellegű információkat dolgoztak fel – és ezek is mind-mind oktató-nevelő tartalmat jelentenek.

A közösségi média megjelenése a rádiót és a rádiósokat sem hagyta hidegen. 2010 augusztusától van jelen a Kolozsvári Rádió magyar osztálya a Facebook közösségi oldalon, és saját profillal működik ebben az időszakban néhány műsor: a *Zenetér*, majd 2012-től a *Hangoló* is. 2011 dere-

kán került fel az internetre az újragondolt honlap, már a www.kolozsvari.radio.ro, és ezután csatlakoztak a honlaphoz az első rádiósok által írt blogok. 2012 szeptemberétől Szatmárnémetiben is megkezdődik az URH-sugárzás, (87,9 MHz), az itt sugárzott műsor azonos a kolozsvári FM-frekvencián sugárzattal, csakúgy, mint a 2013 novemberében beüzemelt, Avasfelsőfalu körzetében fogható, szintén Szatmár megyei frekvencián (93,3 MHz).

Az általam vizsgált időszakot lezáró esemény: 2016. november 1., amikor megkezdődött a Kolozsvári Rádió egész napos magyar nyelvű műsorának sugárzása (akkor alig Kolozsvár, azóta megnövekedett vételkörzettel) amely azóta is követhető online is a honlapon.

Korszakok és mérföldkövek

■ A rádió történetének kutatását időben visszafelé kezdtem el: a közelmúlttól elindulva könnyebbnek tűnt nekivágni oral history alapú kutatással, kihasználva a munkatársak emlékezőképességét, amely elér 1990 elejéig, hiszen a vizsgált időszakban magyar műsorokat szerkesztő munkatársak jelentős része akkor került az intézménybe.

Azt feltételeztem, hogy a változó médiahelyzetben a Kolozsvári Rádió műsorstruktúrája is átalakult, és ez igazolódott is. Négy különböző műsorrácsot sikerült azonosítani, és ez azt jelenti, hogy egyes műsorok megszűntek, újak vették át a helyüket, mások esetleg más időpontban kerültek adásba, hosszabbak vagy rövidebbek lettek. Mivel a közszolgálat három pillére a tájékoztatás, az oktatás-nevelés és a szórakoztatás, a vizsgálatom arra vonatkozott, hogy hogyan változott az arány az ilyen jellegű tartalmak között. Nyilván, az egyéb médiapiaci átalakulásokat is figyelembe véve, azt feltételeztem: a műsorstruktúra változása a Kolozsvári Rádió esetében is a szórakoztató tartalom növekedését jelentette – és ez alapvetően beigazolódott: A korábbi időszakból fennmaradt középhullámú (AM) sugárzást kiegészítő ultrarövid-hullámú (FM) sugárzás, a *Slágeróra* című műsor és az éjszakai adás beindításával például a kétezres évek elején jelentősen megnövekedett a szórakoztatóként kategorizált tartalom aránya. Viszont nem minden váltás jelent eltolódást a szórakoztatás irányába: a következő műsorrács-váltáskor az arányok kisebb visszarendeződését észlelhetjük, nem pedig további eltolódást a szórakoztató tartalmak irányába. Ez azért történhetett így, mert a közszolgálati rádió szerkesztői igyekeznek figyelni a műsorok közötti egyensúlyra, a tartalmas, szöveges műsorok fenntartására, és nem adják át a teret a kizárólagos szórakoztatásnak. Érdekes módon, ez a „visszarendeződés” akkor következett be, amikor megkezdte a sugárzást Kolozsvár első (és mindmáig egyetlen) magyar nyelvű kereskedelmi csatornája, a Paprika Rádió, ekkor a Kolozsvári Rádióban megerősödtek a tájékoztató és az oktató-nevelő tartalmak. Ezzel ellentétes volt viszont a rákövetkező váltás, amikor a szórakoztató típusú tartalom először töltötte ki a magyar nyelvű műsor adásidejének több mint kétharmadát. Mégis, mivel (archivált tartalmak híján) nem lehetséges az elhangzott műsorok elemzése, túlzásnak tartanám ebből azt a következtetést levonni, hogy a rádió egyre inkább szórakoztató, kereskedelmi jellegű tartalomra rendezkedik át. Ez ugyanis azt jelentené, hogy nemcsak a zene túlsúlya a jellemző, hanem ezzel egyidejűleg csökken az informá-

ciótartalom, kevésbe vannak jelen változatos és közérdekű témák – ez pedig a tartalom ismerete nélkül nem bizonyítható, és a rádió elhangzott műsorára visszaemlékezve nem bizonyítható. Magam emlékeire hagyatkozom, arra, hogy 2001 óta akár szerkesztőként, akár korábban (külsős, bedolgozó) riporterként, mindig sokkal több időt töltöttem a szolgáltató tartalmak elkészítésével, mint a szórakoztatókkal.

A tájékoztatásra, a friss hírekre és kapcsolódó háttérműsorok fenntartására gyakorlatilag csak itt fektetnek hangsúlyt ma is. Már az első műsorrács kialakulásától kezdve látható, az ilyen jellegű műsor állandó súllyal jelen van a műsorban, és bár néha változó, hogy hol és milyen hosszúsággal hangzottak el a hírműsorok, azok összesített műsorideje szinte változatlan. Ugyanígy, a műsorrácsokból az látszik, hogy az oktató-nevelő és szolgáltató (szakértői, tanácsadó) műsorok is folyamatosan megmaradtak a Kolozsvári Rádió műsorrácsában.

És a folytatás?

■ 2016. november elsejétől a Kolozsvári Rádió magyar nyelvű adása már az új FM-frekvencián hallgatható. A 98,8 MHz kezdetben csak Kolozsvár területén volt fogható, még ott sem volt teljes a lefedettség. Az adóantenna teljesítménynövelésének engedélyezése után, a vételi lehetőség jelentősen javult. Később pedig újabb frekvenciákat is kapott a Kolozsvári Rádió, ezek által előbb Kalotaszegen, majd a Szilágyság jelentős részében lett fogható az egész napos (kisebbségi) magyar nyelvű műsor, mindenhol más-más frekvencián. A korábbi, megosztott, 95,6 MHz frekvencián egész nap román nyelven szól a stúdió műsora, ami fogható Szilágyságban, Mezőségen, Maros és Fehér megyében is. A többi frekvencián megmaradt a napi többszöri nyelvváltás: középhullámon hétfőtől szombatig 2–4, 8–10, illetve 16–18, vasárnap pedig 2–4, illetve 14–18 óra között hallgatható magyar nyelvű műsor.

2012-ben a magyar műsort szerkesztő csapat (akkor még nem szerkesztőség) tagjai: Bányai Margó, Bárdos Mária, Benkő Judit, Bódizs Edit, Csátári Melinda, Deák Gyöngyi, Fóris-Ferenczi Zoltán, Forrai Szerénke, Gergely Zsuzsa, Juhász Éva, László Tibor, Maksay Magdolna, Mihály István, Németh Attila, Orbán Katalin, Papp Levente, Papp-Zakor András, Rostás-Péter István, Sántha Emőke, Szilágyi Szabolcs, Szuszámi Zsuzsa, Váradi Nagy Pál, Zilahy Csaba. Ebből a csapatból nyugdíjba vonult Orbán Katalin, Marosvásárhelyre költözött 2014-ben Bódizs Edit⁵, és 2016-ban elköszönt Bányai Margó, majd felbontották Váradi Nagy Pál meghatározatlan idejű, helyettesi szerződését. Ehhez képest csak velem „bővült” a csapat 2012 őszén, amikor visszatértem a rádióhoz, viszont csökkent a tudósítók száma, és a riporterek is megfogyatkoztak 2016-ra.

Még egy kis magyarázkodás

■ Persze, azt is mondhatná bárki: az intézményben kellene lennie az archívumnak, amelyben hűségesen őrzik az elhangzottakat. Ez van is, meg nincs is, mert bár létezik szalagtár, és épp a napokban mondta Bács Mária szalagtáros, hogy minden magyar felvételt digitalizált, és a digitális nyilvántartás mellett megvan még a régi, füzetbe írt katalógus is, viszont a létező archívum korántsem teljes. Ennek oka egyfelől az, hogy az 1985-

ős bezárás után az akkori szalagátart Jilavára szállították, és nem érkezett vissza a teljes gyűjtemény. A másik ok pedig a kilencvenes évekbeli állapotok, amikor továbbra is szalagra rögzítették, és arról sugározták a műsorokat, viszont a mindennapi munkához nem volt elég új nyersanyag, ezért a régieket használták fel újra – mint amikor ezelőtt negyven évvel a szalagos kazettára újabb dalokat vételeztünk otthon.

S még valamit el szeretnék mondani. Az eddigiekben oral history alapú dokumentálást és írott/nyomtatott dokumentumok kutatási célú elemzését végeztem, az utóbbi időben sokat keresgéltem az Arcanum adatbázisában, az ott találtak még jelentős részben feldolgozás alatt vannak, csakúgy, mint néhány interjú korábbi, régóta nyugdíjas rádiósokkal (Bain Ilona, Kádár Bogárka), illetve a hozzám eljuttatott dokumentumok (Németh Júliától). Kezdetől fogva meggyőződésemm volt, hogy a levéltárban is értelme volna keresgélni, főleg azért, mert a korábbi szerkesztőségi titkár, Bányai Margit (Margó) többször is azt mondta: a műsor-forgatókönyveket és adástükröket – belső szóhasználatban „kompereket” és a „gatyákat” – egy ideig a rádió épületében őrzik, majd onnan a levéltárba kerülnek. Megkérdeztem a rádió menedzserének titkárnőjét, aki úgy harminc éve dolgozik a rádiónál, és erről semmit sem tudott. Aztán több médiakutatótól érdeklődtem, olyanoktól, akik kutattak már a kolozsvári levéltárban, és mindegyikük azt mondta, hogy nincs a rádióval kapcsolatos semmilyen anyag. Ezzel szemben, a Magyarországról vendégtanárként Kolozsvárra érkezett dr. Hargitai Henrik, az ELTE Média és Kommunikáció Tanszékének oktatója, aki a Kolozsváron készült rádiójátékokat kereste, azt mondta néhány hónapja, hogy talált anyagot: a régi műsorok szó szerinti leíratait őrzik a levéltárban. Nos, ez is még feldolgozásra vár.

■ JEGYZETEK

1. 2016. november 1-je óta csak román nyelvű műsort sugároznak ezen a frekvencián. Fogható Kolozs, Szilágy, Fehér és Maros megyében is.
2. 2016. november 1-je óta (az ukrán nyelvű műsor heti 15 percét leszámítva) egész nap magyarul, Kolozsvár vételkörzetében.
3. Az első kronológiát a 60. évfordulóra, 2014 elején állítottam össze, elérhető itt: <http://kolozsvariradio.ro/radiotortenet/> (2015. május 22.). Azóta bővült Gáspár Sándor kutatásai alapján publikált adatokkal, a kollégáktól származó információkkal és a Kolozsvári Rádió első honlapjának 2002-ben rögzített változatáról származó információkkal. Ez utóbbiak innen: <https://web.archive.org/web/20020602084043/http://www.radiocluj.ro:80/htm/go.htm> – 2018. április 22.)
4. Forrás: <http://www.bukarestiradio.ro/rolu-nk/2/> (2018. április 17.)
5. Később, 2016 decemberében ugyancsak a Marosvásárhelyi Rádióhoz igazolt át Szuszámi Zsuzsa is.